

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Art. II. De Actu morali bono seu virtuoso.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

V. Q. 5. An moralitas sit essentialis actui morali? R.

ne quaestione à decisione controversiæ Philosophicæ de
libertate actus dependere; qui enim hanc actui essentialiter
intrinsicam esse contendunt, idem etiam de moralitate
dicunt, secus discurrunt, qui in denominatione extrinseca
libertatem constituunt.

VI. Q. 6. In quo subiecto reperitur actus moralis? R.
In omni & solo agente rationali libero; hoc enim col-
ligitur ex ipsa illius definitione. Unde quia ejusmodi li-
bertas, à qua oritur moralitas, vel juxta Tannerum q. 1.
lib. 1. n. 36. & alios omnino identificatur, etiam in Deo
reperitur, hoc ipso etiam moralis actus eidem concedendus

VII. Q. 7. An actus externus moralitatem augeat? R.
non desse quidem aliquos, qui affirmant: commu-
nem tamen esse sententiam, quæ neget, eò quòd talis ac-
tus externus non videatur libertatem augere, atque aded
ipsam moralitatem augere possit.

VIII. Q. 8. Quomplex sit actus moralis? Resp. va-
le ad hanc quaestione responderi ab Authoribus; aliqui
solummodo duplicem esse contendunt, bonum scilicet
& malum, sive de specie, sive de individuo actus sit ser-
vatis tamen communiùs saltem quoad speciem dari etiam
actum indifferenter, atque aded actum moralem triplicem
esse contendunt; eò quòd de facto dentur aliqua, quæ nec
ipsi Deo positivè, nec displicent.

ARTICULUS II.

De actu morali bono seu virtuoso.

I. Quatuor plerumque sunt capita, quæ de actu mora-
li bono seu virtuoso tractantur, videlicet natura, subjectum,
circumstantiæ, proprietates, de quibus proinde & hic totidem
quaestiones proponuntur, adeoque.

II. Q. 1. Quid sit actus moralis bonus seu Virtus? R.
esse actum divinæ voluntati conformem; hanc quippe esse
regulam remotam moralitatis respectu actuum moralium;
superiore articulo indicatum est. Ex qua definitione facile
colligitur 1. virtutem, prout habitum seu principium actus
mora-

moralis significat, rectè à Theologis cum Granado sic
 niri: Est habitus perficiens substantiam intelligentem, ut omni
 ad opus bonum determinatè inclinans. 2. Tria ad virtutem
 sum actum requiri, scilicet objectum honestum, adven-
 tiam rationis, & intentionem sive actualem, sive virtutem
 quâ voluntas feratur in honestatem cuique virtuti proprie
 am; uti, teste Tannero d. 3. q. 2. du. 3. n. 27. communi-
 requirunt Authores, nam ut S. Thomas hic q. 19. a. 7. ad
 ait, hoc est discrimen inter actum bonum & malum, quod
 malum contingat ex singularibus defectibus, bonum autem
 ex totâ & integra causa. Unde sive voluntas sit ejus, quæ
 est secundum se malum, & sub ratione boni appetitiva,
 sit electiva boni sub ratione mali, semper erit voluntas ma-
 la; sed ad hoc, quod sit voluntas bona requiritur, quod
 bona sub ratione boni, id est, quod velit bonum, & propere
 bonum; quam doctrinam Tannerus n. 28. adeo communi-
 esse ait, ut nullum Theologorum aut Philosophorum ex-
 met, qui oppositum docuerit. 3. Colligitur, habitum mor-
 lem bonum non tantum per se & ex natura sua ad bonum
 inclinare (uti contra Scotum sentit communis sententia cum
 D. Thoma) sed etiam per accidens tantum non posse
 currere ad actum malum, uti iterum Theologi cum S. Tho-
 ma sentiunt dicente, virtutem esse talem qualitatem, quæ
 rectè vivitur, & quâ nullus malè utitur. 4. Colligitur
 virtutes à donis, & fructibus Spiritus Sancti atque octo bea-
 titudinibus per se & realiter non distingui, sed in hec
 tum differre, quod dona Spiritus Sancti respectu dantur
 ad Spiritum Sanctum, qui ejusmodi actus sic inspirat, ut
 la ordinaria potentia tales actus producere possit, ut in bo-
 roicis factis & exemplis Martyrum & aliorum Sanctorum
 patet. Beatitudines verò, quarum Christus octo recenset,
 sint actus donorum aut virtutum infusarum, & ideo beati-
 dines vocentur, quia præcipue conferunt beatitudinem huius
 & alterius vitæ, ac specialia præmia illis promissa, in quibus
 vera beatitudo consistit. Per fructus denique Spiritus
 Sancti intelligantur quicumque virtutum infusarum actus,
 tenus sunt ultimi quidam virtutum effectus ac gustus
 tuali valde suaves, & instar fructuum per se delectabiles
 virtute velut arbore, & à gratia velut semine procedentes

quales S. Paulus ad Galat. 5. duodecim numerat; unde patet omnem beatitudinem esse etiam fructum Spiritus Sancti, quia tamen vicissim, ut notavit S. Thomas q. 70. a. 2.

III. Q. 2. *Quomodo dividatur actus moralis bonus in virtuosos?* Resp. cum omnis actus suum principium & habitum virtuosum respiciat, eodem ferè modo illum dividere posse, sicut ipsi habitus dividuntur. Tripliciter autem virtus prout habitum significat. 1. *Ratione subiecti*: secundum quam considerationem dividuntur in intellectualem & appetitivam seu moralem. 2. *Ratione causa efficientis*: sub quo respectu in virtutes infusas & acquisitas dividitur; quales quidem virtutes per se infusas & dantur, easque specie distinctas esse ab acquisitis, & cum virtutibus ac caritate inseparabiliter conjunctas, communissimè docent Theologi cum S. Thoma contra Scotum, & nonnulli antiquos Theologos negantes, eas per se infusas esse. 3. *Ratione obiecti*: sub qua consideratione in Theologicas, quae immediatè circa Deum versantur; & Morales, quae circa objectum creatum occupantur, dividitur. Quae quidem Morales virtutes à S. Thoma q. 71. a. 5. secundum varium modum in *exemplares* (quae nihil aliud sunt, quam virtutes morales, prout in Deo tanquam exemplari seu Idea reperiuntur) *Politicis* (sic dictas, quia in ordine ad politicam seu societatem humanam conservandam ordinantur) *Purgatorias* (quatenus scilicet non communi & imperfecto modo, sed sublimiori & à naevi libero exercentur) *Purgati animi* (sic vocatas, quia in statu perfecto & divino eliciuntur) dividuntur.

IV. Q. 3. *In quo subiecto actus morales boni reperiuntur?* Resp. 1. Proprium & ab omnibus merito admissum subiectum actus moralis seu virtutis esse voluntatem, quia haec est potentia verè libera, & boni profectiva. Resp. 2. *Intellectum* per se & sine ordine ad voluntatem non esse simpliciter subiectum actus moralis, quia ut sic liber non est; solummodo ergo subiectum illius dici potest, quatenus vel movet voluntatem ad bonum usum, vel movetur ab illa; haec virtutes intellectuales Prudentiae & Fidei inter virtutes morales & Theologicas recensentur, quia Fides movetur à voluntate per piam affectionem ad credendum, cum; ut

S. Thomas loquitur, nullus credat, nisi volens; Prudentia
 supponat bonam voluntatis affectionem erga fines virtutum
 tum, ipsamque voluntatem dirigat, ac suo modo determinat
 net ad rectè operandum. Ita Tannerus q. 3. dub. 1. n. 7. determinat
 communi & certa, ut ipse ait, Theologorum sententia, virtutes
 non desunt pauci, qui in sola voluntate virtutem subjunctam
 in aliis autem potentis solum per denominationem extrinsecam
 fecam reperiunt eandem asserant. Resp. 3. Licet appetitus
 sensitivus hominis ipsi cum bestiis communis sit, quatenus
 tamen uterque appetitus tam concupiscibilis scilicet, quam
 irascibilis, rationi subordinatur, & ab ea dirigitur, juxta
 S. Thomam & communiorem Theologorum sententiam, non
 verè etiam subjectum virtutis dici posse, cum ut sic hæc
 tentia verè dici possit habere proprios motus ad bonum
 malum, & propterea verè quoque bonum faciat, habere
 & opus ejus bonum reddat; licet non pauci etiam cum
 tistis sentiant, habitus istos, qui in appetitu sensitivo
 rantur, non esse veras virtutes, sed adumbrationes illarum
 duntaxat, eò quòd non ferantur formaliter in ipsam boni
 statem, & sæpe cum malitia morali stare possint, cum
 v. g. habitus abstinentiæ generetur, sive ex vana gloria
 ex virtute quis absteineat; unde meritò aliqui hanc quæ
 nem de nomine vocant, cum in re utriusque Authores
 niant.

V. Q. 4. *Quanam sint proprietates actus morali
 virtutis?* Resp. sequentes potissimum à S. Thoma q. 64. a.
 seq. numerari, non strictè sumendo hoc nomen, sed latè
 taxat quatenus scilicet sunt conditiones ad virtutem requi
 tà. Prima est, quòd in medio consistere debeat; unde Ar
 stoteles 2. Eth. c. 6. eam per hoc medium definitur dicens
 Virtus est habitus electivus in medio consistens, pro
 piens determinaverit: cujus rationem S. Thomas ex
 virtutis natura assignat; cum enim hæc in conformitate cu
 regula sua consistat, hoc ipso nec excedere illam, nec ab
 deficere debet. Circa quam tamen proprietatem rectè
 tant Authores, eam Soli Fortitudini & Temperantiæ,
 item cæteris virtutibus convenire; cum in istis deficere
 dem, non tamen excedere possimus, cum nemo nimis
 buere jus suum alteri, aut nimis Deum diligere possit.

actus generari, & quamdiu per actus & habitus continetur non corrumpuntur, conservari, post vitam vero infusus rare semper in Beatis (excepta Fide & Spe, quoad primam saltem actus) imò & acquisitas; in damnatis autem infusus perire, acquisitas verò celeriter per actus contrarios destrui.

VI. Q. 5. *Qua sint media & instrumenta ad accedendas virtutes adhibenda?* Resp. Triplicis generis à Theologis plerumque assignari; nam 1. aliqua se ex parte le-ctus habent, qualia sunt cognitio, & appetitio seu affectio virtutis, quæ ex illius præstantia & utilitate considerantur oritur. 2. Alia se ex parte voluntatis habent, quæ quinque enumerat P. Jacobus Alvarez to. 2. de vit. Spirit. p. 2. 3. & 4. scilicet diffidentiam sui, desiderium virtutis, ar- bram intentionem actualem ejusdem virtutis, robur animi in difficultatibus vincendis, & denique particularem curam in vitis contrariis eliminandis. 3. Denique alia ex parte ipsius operantis se tenent, qualia sunt assidua exercitatio & sedula occasionum observatio, viriumque serena applicatio, de quibus omnibus fufius differens cit. P. Jacobus Alvarez & alii Ascetæ videri possunt.

ARTICULUS III.

De actu morali malo seu peccato.

I. De hoc quinque potissimum quæstiones moventur à Theologis, nimirum quid sit, quotplex sit, in quo sub- jecto reperiat, quæ sit causa illius, & qui effectus, de quibus & hic breviter agetur. Itaque.

II. Q. 1. *Quid sit actus moralis malus seu peccatum?* Resp. cum S. Augustino, peccatum esse dictum, vel factum vel concupitum contra legem Dei æternam. In qua defini- tione S. Doctor, ut notat S. Thomas q. 71. a. 6. pro materiali posuit dictum, vel factum &c. pro formali verò dis- cernentiam cum lege æterna, quæ est prima regula actuum moralium, ut supra dictum est. Unde Recentiores clari- peccatum, definiunt dicunt illud esse actum elicitum ad ad- advertentiam ad displicentiam supremi Legislatoris, Ac no-